

Видин през средновековието

В началото бе легендата. Така би трябвало да започнем историята на средновековния Видин*, ако парафразираме евангелския текст (Йоан 1:1: В начало бе Словото). Автор на легендата е анонимният книжовник, на когото дължим българската преправка на летописа на византийския писател Константин Манаси (т.нар. Манасиева хроника, 1130-1187). И тя гласи: „При цар Атанасий [византийски император, 491-518] българите започнаха да завземат тази земя, като преминаха [Лунав] при Бъдин. А преди това започнаха да завземат долната Охридска земя и след това цялата тази Земя. От тръгването на българите досега са изминали 870 години". Първи въпрос: Кога е станало преминаването на българите? Отправна точка за датирането на този запис е времето отпреди 1345 г. (от тази година датира най-ранният ръкопис на летописа). Следователно събитията, за които съобщава нашият текст, трябва да бъдат отнесени към 475 г. (или преди това). Но такава дата влиза в противоречие с другото хронологическо указание в записа: нахлуването на българите е станало при император Атанасий, т. е. след 491 г.! Тогава? Навлизаме в сферата на предположенията: 480, 488, 493... когато са засвидетелствани действия на българите във византийските земи на юг от Лунав (разоряването на Бонония-Видин от аварите през 587 г. е твърде късно, за да бъде обвързано с „преминаването.“ на българите). Но това пък отнема датата на българската добавка към 1350, 1358, 1363 г.! Кое то пък противоречи на числото 870 г.!

Втори проблем: към времето на император Константин IV (668-685) неизвестният български книжовник е добавил следното: „При този цар Константин българите преминаха през Дунава и отнеха от гърците тази земя, в която живеят и досега, след като ги разбиха. Тази земя преди това се наричаше Мизия. Тъй като бяха многочислени, те изпълниха и тая, и оная страна на Дунава, чак до Арач и по-далече...". Без съмнение тук става дума за събитията от 680-681 г. Тогава това в противоречие ли е с предходния текст? Ао известна степен да. При това положение сякаш остава само едно възможно обяснение, а именно: когато говори за преминаването при Видин, българският автор е имал предвид нахлуванията на славяните (в XIV в. за него съвсем естествено те са българи) на юг от Лунав, които по долината на Тимок (или на изток от нея, по античния път Бонония-Сердика) и сетне по до-лината на Струма те са засели-ли Солунската област и Западна Македония, т. е. Охридската земя. Трудно е да се каже къде са преминавали българите (славяните?): при Видин (с лодки, понто-ни), на запад от града по т. нар. „мост на император Траян“ (за него говори дори Константин Багренородни), т. е. по моста при Лробета-Турну Северин, или пък на изток, по моста, построен от император Константин I между Ескус и Сукидава? (Отзвук на тези действия в Българския апокрифен летопис: „свети Константин ... създаде град, наречен Видин“?) Труден и би могло да се каже - излишен избор, тъй като информацията е оскъдна за каквито и да било предположения.

Обещаващо начало. За съ-жаление краткотрайно и дори инцидентно. За дълго време -поне три столетия - Видин остава извън писмените извори, с които разполага съвременната историческа наука. Логичен е въпросът: какви обстоятелства оправдават това дълго отсъствие? Местоположението на града не е благоприятствало неговата популярност. Традиционният някога Дунавски път -Белград-Виминациум

[Костолац]-Видин-Рациария-Алмус-Ескус-Нове-Сексагинта

Приста-Трансмариска-Луросторум и сетне до Новоидунум и устието на реката - вече не играел тази роля, каквато е имал в римската епоха. Пътят, който пресичал вертикално Балканския полуостров, започвал от Солун, следвал до-лината на Струма и стигал до Сердика. Но оттам, вместо да продължи на север, той се отклонявал на северозапад към Ниш. Защото неговото продължение към Видин е било неефективно (вж. по-горе). Но най-важният път, който осигурявал връзката на Балканите (а чрез Константинопол и Босфора с Мала Азия) с Централна Европа бил т. нар. *Via militaris* или още Диагонален път. Той започвал от Дунава при Белград и през Ниш-Сердика-Филипопол-Адрианопол стигал до Константинопол. И оставял далече на север Видин. През тези няколко столетия историческата география също не била благосклонна към Видин, който много скоро от граничен се превърнал във вътрешен град на канс-твото. Българската западна граница постепенно се преместила далече на север: от Аунав и на запад от Тимок. Тази позиция на града - впрочем тя била свидетелство за възхода на България - е намалявала шансовете му да играе важна роля в международния живот и по този начин да привлича вниманието на съвременните писатели.

Факт е, че Видин отсъства от византийските извори, които са били и си остават най-важните извори за Българското средновековие. Защо? Видин е бил далече, поне до началото на XI в., от театъра на възможните военни действия между България и Византия (източните предели на държавата, Тракия и по-рядко Македония). А това означава, че градът е бил далече от интересите на византийските автори и е бил лишен от възможността да попадне в техните съчинения. Варварските нашествия от изток, на които е била обект българската държава през първите две-три столетия, са засягали източните предели на България. Маджари (893-895), руси, печенежи са преминавали Аунав в областта на изток от Аръстър и Видин за щастие оставал далече встрани от разорителните набези на варварите. Дори когато маджарите започнали своите гра-бителски нашествия на Балканския полуостров (след 934 г.), те използвали най-често *Via militaris*, който ги отвеждал най-пряко и бързо във византийска Тракия. А тъкмо тя интересувала маджарите, които търсели голямата плячка.

И все пак промяната настъпила. Първо, когато се появил нов поглед върху съдбата на Видин. Това бил погледът от север-северозапад, който компенсирал, макар и до известна степен, липсата на информация от юг-югоизток (Византия). Това били маджарите и техните съчинения, в които Видин е имал шанса да попадне. За съжаление най-ранният текст (житието на св. Епископ Герхард) е от края на XII в. Едва по-късно се появили хроники - *P, Magister*, Унгарската илюстрирана хроника, хрониката от Буда, Йоан де Туроц... - които създали нова изворова среда. Не може да се отрече, че те Лист от Илюстрованата съдържат полезни сведения за историята на Видин. В същото унгарска хроника, XIV в. бreme те имат много недостатъци, които понякога ги правят трудно използваемы: сериозна деформация на имената - лични и местни, неясна или нарушена хронология на описваните събития, липсата на разнообразие, тъй като голяма част от фактите преминават от една хроника в друга и правят повтаряемостта на събитията характерен белег на унгарската хронография.

Втората промяна има съвсем друг характер. Тя се дължи на развитието на Видин и на

Видин през средновековието

Написано от ivailo

Понеделник, 06 Декември 2010 05:12

нарастването на ролята на града както в България, така и извън нейните предели. Тази съществена промяна не само „вкарвала“ Видин в съвременните извори, но и той самият все по-често започнал да създава текстове, в които рефлектирала неговата съдба.

от книгата "Видин Кратък исторически очерк"